

УДК 316.344.3(477+100)

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-4837-9633>DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-19-2021-1.117-124>

НОВА СОЦІОКУЛЬТУРНА РЕАЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ТА СВІТУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Шостак**Віктор Михайлович**

кандидат історичних наук,
Східноєвропейський
національний університет
ім. Лесі Українки, м. Луцьк,
victorsh359@ukr.net

Шостак**Віктор Михайлович**

кандидат исторических наук,
Восточноєвропейський
національний університет
ім. Лесі Українки, г. Луцьк,
victorsh359@ukr.net

Viktor Shostak

Ph.D. (History), Lesia Ukrainka
Eastern European National
University, Lutsk,
victorsh359@ukr.net

Анотація. У статті описується феномен ідентичності та її прояви в глобалізованому світі. Робиться спроба визначити особливості пошуку культурних архетипів у контексті регіональної специфіки світу та українських реалій зокрема. Наголошується на глибинній ролі культури в сучасних модернізаційних процесах. Аналізуються основні елементи трансформаційних змін в українському суспільстві та координати нової соціокультурної реальності. Окремо наголошується на ролі й значенні правлячого класу в проведенні соціокультурних перетворень.

Майбутні позитивні зрушення в країні можливі на основі глибокого й системного вивчення особливостей її ментальних традицій. Питання ідентичності набувають визначального характеру. Соціокультурна реальність України видається мозаїчним поєднанням різних елементів власної і світових цивілізаційних систем. На часі послідовно й цілеспрямовано вносити порядок та організованість у всі сфери життєдіяльності суспільства. Значну роль у цьому відіграє політична еліта, яка повинна стати такою за своїми фаховими й моральними характеристиками. Перехід до зрілої демократії можливий лише на фундаменті культури й відповідальності.

Ключові слова: глобалізація, ідентичність, національні архетипи, соціокультурний простір, трансформаційні зміни, еліта, моральні цінності, культурні пріоритети.

Важливе значення в подальшому розвитку соціокультурного простору України має усвідомлення власних витоків бачення світу і свого місця в ньому. Триває пошук спільних цінностей, які могли б об'єднати українців. У цих процесах принципового значення набуває історія нашого минулого. Пласти культури, які сформували архетипи й маркери української ментальності, чекають свого осмислення в сучасних умовах. Вони закладали основи національної ідентичності протягом багатьох століть.

Процес становлення ідентичності нації дає можливість зрозуміти власну цивілізаційну траєкторію, особисті й набуті елементи самоусвідомлення через складні механізми взаємодії з навколишнім світом. Цілком слушно дослідники вказують на ідентичність як основу для формування внутрішньої і зовнішньої політики України. Існує пряма залежність між тим,

які форми ідентичності обирає політична еліта та яку соціокультурну місію вона бачить для себе й, відповідно, для громадян нашої держави.

Ключова проблема нашого часу — об'єктивний процес глобалізації світу, який передбачає уніфіковані форми розвитку та загальні стандарти вирішення багатьох питань. Могутні держави світу об'єктивно диктують іншим ті правила, прийнявши які, вони стали могутніми. Але початки їхнього успіху базувалися на власній культурній традиції. З часом їхній окремих національний проєкт набував універсального значення.

Цей процес викликає різну реакцію інших частин світу. Національні культури прагнуть зберегти власну культурні архетипи. Це прагнення втілюється в різних формах. Варіанти розвитку подій знаходяться в діапазоні від абсолютної самоізоляції щодо зовнішніх впливів до бездумного запозичення, часто невдалого досвіду інших, чужих рецептів подальшого розвитку. Усе залежить від того, наскільки історично зрілою і готовою до несподіваних викликів є національна свідомість, як вона відреагує на впливи індустріально-технічної цивілізації. Варто пам'ятати, що західні та східні втілення цієї цивілізації зберігають коди власної національної пам'яті. Найбільш оптимальна відповідь сформульована сучасними європейськими країнами. Європейський Союз об'єднав матеріальні, фінансові, технологічні, військово-інформаційні ресурси для вирішення загальних питань економічного зростання та захисту спільних цінностей. Водночас, кожна європейська держава — автономний культурний світ, що розвивається на основі власної ідентичності й культурних традицій. Це мозаїка, що посилює єдність на основі взаємодії, самобутності й розумної конкуренції, яка стимулює пошук креативних форм розвитку.

Інший приклад — Китай. Використані західні технології і фінанси для потужного економічного зростання. А також конфуціанська ментальна парадигма в комуністичній зовнішній обгортці й трактуванні збережена. Інші країни цього регіону демонструють інші форми політичного правління за збереження своїх культурних традицій. Усі повертаються до власної моделі сприйняття світу й вибирають шляхи співзвучні часу. Не завжди вдало, але пошук триває.

Досить поширеною є теза про те, що об'єктивні науково-технічні, модернізаційні зміни будуть

сприяти нівелюванню національно-культурних особливостей. Це дійсно так. Нові форми виробництва передбачають відповідні уніфіковані стандарти управління, соціальних відносин, освіти, побуту та ін. Водночас, у розвинутих країнах Заходу спостерігаємо паралельний процес консервації давніх та становлення нових форм розвитку культурної самобутності, естетичних традицій, збереження історичної спадщини та ін. Це приносить значні прибутки та нові робочі місця. Але стратегічна мета є більш важлива — це подальший розвиток адекватних форм національної ідентичності, яка є запорукою успішного інноваційного зростання. Тобто найновіші технологічні зміни, як правило, передбачають, на перший погляд, асиметричні відповіді духовної структури суспільства. Процес немовби врівноважується. Відбувається рух у протилежних напрямках лінійного часу. Рухаючись у майбутнє, людина сучасної цивілізації шукає рівновагу й креативні відповіді в далекому минулому. Щонайменше актуальним залишається переосмислення національних архетипів та етнічної присутності в загально-цивілізаційному розвитку людства. З'являються нові грані й акценти в трактуванні зростаючих можливостей людини.

У цьому контексті цікаве бачення регіональних особливостей світу та різних форм еволюції людини пропонує Джаред Даймонд. Він погоджується з поглядом на «світову історію як цибулину, у якій сучасний світ — це лише верхній шар і чіткі глибші шари варто зчищати один за одним, аби досягти розуміння історії» (Даймонд, 2015, с. 9).

Автор справді знімає шари часу й порівнює народи світу в контексті географічних умов, біологічних особливостей навколишнього світу, розташування в просторі ландшафту, кліматичних змін, суб'єктивних чинників тощо. Поступово відкриваються нові обрії для глибшого осмислення, комплексного аналізу та нових форм самовідчуття народів, особливо тих, що проживають на території Західної Європи. Ці можливості є надто важливими й перспективними для України. Її правляча верхівка й широкі верстви суспільства перебувають у пошуках власної ідентичності. Цей процес не може бути простим, але й не треба його ускладнювати зайвими соціальними міфами й громіздкими словесними конструкціями. Аби зробити рух у Європейське Співтовариство більш динамічним, треба зрозуміти історію і культуротворчі змісти

сучасної Європи. Д. Даймонд слушно зауважує:

«...неможливо зрозуміти навіть самі західноєвропейські суспільства, якщо зосереджувати увагу тільки на них. Чимало цікавих питань стосуються відмінностей між ними та іншими суспільствами... ми повинні зрозуміти ті інші суспільства також, щоб умістити західноєвропейські суспільства в ширший контекст» (Даймонд, 2015, с. 9).

Глобальний світ залишається тісно взаємозв'язаним і досить незахищеним від нових загроз та викликів. До останнього часу людство жило за звичними мірками раціональних категорій розвитку. Ми не усвідомлювали наростаючого виклику — зміну балансу між мікросвітом і людьми. Хоча ще десять років тому науковці попереджали про можливі негативні наслідки легковажного ставлення до еволюції паралельного світу мікроорганізмів. Д. Даймонд, зокрема, показав впливи мікробів на великі соціокультурні зрушення в історії світу. У післямові до згаданої книги Тарас Цимбал наголошував, що

«насправді людина не перебуває на вершині харчового ланцюга. Зростання сполученості світу, опертого на інформаційно ізольовані територіальні одиниці (національні держави), які інтегрували в собі соціальну, політичну, економічну та культурну системи, створює можливість для швидкого загальносвітового поширення епідемій, а отже, закладає основу для біологічної вразливості людства, а також для волатильності глобального соціального порядку» (Даймонд, 2015, с. 461).

Сучасний світ, особливо його західна частина, виявилась у багатьох випадках неготовими до нових викликів мікросвіту. Попередні уявлення про безпеку, могутність та ідентичність отримали нові імпульси під час епідемії коронавірусу. Пережите примушує переосмислити цінності світу, їхні національні та спільні особливості.

Відповіді на посталі питання йдуть своїм корінням до середовища культури, яка може забезпечити новий простір свободи самовираження людей та їхню усвідомлену відповідальність. Не випадково відомий дослідник і філософ Френсіс

Фукуяма свої роздуми з приводу подальших перспектив демократичних цінностей назвав «Первинність культури». Показово, що ця людина є постійним консультантом відомих корпорацій, у свій час Фукуяма був заступником директора Штабу планування політики при Державному департаменті США. Це мислитель, який має великий досвід практичної, соціально значимої діяльності. Його поради впливали на формування основ діяльності однієї з найбільш могутніх держав світу. Він визначає чотири рівні консолідації і розвитку демократії:

- 1) ідеологія;
- 2) інститути;
- 3) громадянське суспільство;
- 4) культура.

Україна має значний досвід творення, захисту та втрат на кожному з цих рівнів. Українське державотворення кінця II початку III тис. відбувається часто безсистемно й у режимі високої турбулентності. Наші демократичні інститути та ідеологія політичних еліт радше імітують процеси належності до демократії і діяльності на цьому шляху, ніж наповнюють ці поняття глибоким змістом і практичними механізмами реалізації. Давні культурні традиції особистісного розвитку й громадянської активності майже не мають легітимних форм та можливостей для повноцінного розвитку. Разом з тим періодичні спалахи громадянської активності українців мають свої культурні витoki. Потенціал культури в українських умовах залишається непомітним та не отримує соціальної підтримки зверху. А між тим навіть у мало усвідомлених формах він залишається основою особистої свободи й відповідальних дій.

Ф. Фукуяма слушно вказує на глибинні основи рівня культури. На його думку,

«цей найглибший рівень включає такі явища, як структура родини, релігія, моральні цінності, етнічна свідомість, «громадянськість» і партикуляристські історичні традиції. Подібно до того, як демократичні інститути спираються на здорове громадянське суспільство, громадянське суспільство, своєю чергою, має попередників і передумови на рівні культури. Культуру можна визначити як а-раціональну етичну звичку, що передається через традицію» (Фукуяма, 2004, с. 390).

Перефразовуючи, можна сказати, що в українських умовах можна радше говорити про неморальні традиції, які досить раціонально й продумано поширюються в українському суспільстві. Руйнуються родинні структури, релігійно-моральні цінності, розмиваються звичні форми етнічної свідомості й громадянської участі. А це, нагадаємо, фундамент демократичних інститутів та державної ідеології, запорука їхнього гармонійного розвитку. Очевидно, що названі соціальні структури і форми свідомості чекають свого аналізу й адекватної оцінки в новій українській дійсності. Без ефективних кроків у напрямку їхнього оздоровлення подальший рух України на шляху реформ стане неможливим.

Останні роки показали значні труднощі в еволюції розвинутих країн. Одночасно події на Сході України виявили всі наші недоліки й потенційні можливості. Наростають загрози зрілим західним соціальним системам. Виявилось тертя між європейськими країнами та їхнє різне розуміння власної ідентичності. Подібні процеси відбуваються в Україні, де можливе посилення відцентрових тенденцій. Загострення соціально-економічних протиріч сприяє розвитку деструктивних форм регіональної ідентичності, ілюзії щодо фаховості нових політичних еліт поступово зникають. Небезпека для українців у тому, що їхня наївність швидко може перерости в їхню активну, а в наших умовах, можливу агресивну дію.

Слова Фукуяма залишаються актуальними для світу й для України особливо.

«Соціальна інженерія на рівні інститутів ударила об масивну цегляну стіну: досвід минулого сторіччя показав більшості демократичних держав, що амбіційні перебудови інститутів часто викликають більше несподіваних проблем, ніж вирішують. Навпаки, реальні труднощі, що впливають на якість життя в сучасних демократичних державах, пов'язані з соціальними й культурними патологіями, які спокійно продовжують існувати за межами можливостей інституціональних розв'язань, а отже, за межами державної політики. Питання культури швидко висувається на перший план» (Фукуяма, 2004, с. 392).

Останні події в США показали слушність

висновків і попереджень Ф. Фукуяма. Великі соціальні заворушення останнього часу в цій країні мають радше культурні причини у своїй основі й вимагають нових кроків до розбудови нової моральної реальності. Звичні інституційні форми участі держави в розв'язанні суспільних проблем у багатьох випадках не працюють. Культурні патології, про які попереджав Фукуяма, стали реальною загрозою усталеним цінностям і механізмам соціокультурного регулювання. Навіть ефективна система управління США, яка опирається на сталі інститути й великі можливості, показує певну безпорадність перед очевидними загрозами.

В контексті України ситуація видається ще більш складною. Після проголошення незалежності відбуваються трансформаційні зміни, які поєднують у собі елементи різних політичних режимів, економічних укладів, культурні стереотипи давніх і сучасних епох. Протягом новітньої історії України дослідники фіксують дивну мозаїку, що поєднує в реальних соціокультурних процесах ознаки тоталітаризму, авторитаризму, лібералізму й демократії. Великий вплив на ситуацію має постать президента, зовнішні й внутрішні фактори розвитку суспільства. Залишається сподіватись, що можливості демократичного вирішення суспільно-економічних проблем будуть поступово збільшуватись, громадянське суспільство все більше буде вкорінюватись і зміцнюватись у просторі відповідальної свободи. Основи для цього на рівні культурних форм свідомості ще залишаються. Однак на рівні державних інститутів, ідеології, політичних стратегій бракує фаховості, компетентності й рівня бачення нових викликів перед Україною.

У політичному житті все меншого значення набувають моральні цінності. Однак варто пам'ятати, що порушення етики в політиці може допомогти здобути певні переваги на історично короткий період, але в цілому програють перспективи демократії і країни. Відомий український дослідник С. Л. Катаєв слушно вказує на наростаючий вплив нелегітимних, нелегальних компонентів влади в соціокультурному просторі країни. Те, що в народній свідомості сприймається як мафія, яка є проявом віртуальної складової політичної влади (Катаєв, 2006, с. 102). Ці структури існують паралельно до легітимних форм державних інститутів, про них майже немає інформації в ЗМІ, але часто саме там приймаються рішення, які визначають

шляхи й координати розвитку країни. Зовні це прикривається псевдемократичними процедурами й імітацією бурхливої діяльності органів влади та правопорядку. Їхня кількість зростає, але дезорієнтація і відсутність порядку посилюються.

Наростають відчуття тривоги, непевності й розчарування. Особливо сильно це відчувається в сучасних умовах. Властивостями нової соціокультурної реальності, яка постійно повторюється, можна назвати:

1. Укорінення хаосу в зразках поведінки й нормах — це прояв постмодерну в соціальній сфері, для якого характерна реконструкція, децентрованість, відсутність об'єднуючої ідеології.

2. Хаос в суспільстві маскується під порядок, тому що природа суспільства передбачає прагнення до інституалізації, закріплення в стійких нормах і зразках поведінки й відносин. Способом маскування може бути упорядкованість за допомогою бюрократичних процедур.

3. Хаос породжується впровадженням упорядкованої структури в далеке середовище (наприклад, прагненням бездумно копіювати західні стандарти в українську політичну й економічну системи).

4. Правовий нігілізм, що виявляється в неповазі до закону, невиконанні судових рішень, у вибіркового застосуванні права. Це сприймається психологічно як безправ'я, тобто хаос у правовій сфері.

5. Відбувається своєрідна інституалізація хаосу, формою якої є використання корупційних схем для забезпечення порядку. Особливість інституалізації хаосу полягає в тому, що ефективність роботи системи залежить від дотримання норм хаосу. Виходить парадокс: хаос набуває впорядкованої форми, як вірус в організмі. Від того стає ще більш закамуюльованим і укоріненним.

6. Ідеологічний і світоглядний плюралізм, витонченість аргументації політичних агітаторів з різних політичних сил призведуть до деідеологізації і примітивізації політичної ідеології.

7. Хаос соціальної структури, невизначеність соціальних статусів і критеріїв їхнього вирішення. Звідси виникає криза соціальної й політичної ідентифікації.

8. Компенсаторними механізмами, що заміщують ослаблені соціальні й політичні інститути, є мережі. Мережне суспільство характеризується горизонтальними структурами, утвореними Інтер-

нетом, господарськими й родинними зв'язками. У мережах циркулюють товари, послуги й інформація. Включеність у мережі зм'якшує аномію, тому що дає змогу орієнтуватися в умовах соціального хаосу (Катаєв, 2006, с. 104–105).

Отже, у сучасному українському суспільстві, яке протягом тривалого часу переживає перехідний період трансформаційних змін, поєднуються елементи різних епох та історичних форм: стійкі утворення соціалістичної культури, давні архетипи етнічної культурної свідомості, нові форми сучасного українського художньо-естетичного освоєння дійсності, явища західної масової культури в різних варіантах, глобальні інформаційні потоки комерційної культури різної якості, інтенсивні проникнення російськомовної культури з багатоманітною соціальною роллю (від примітивної пропаганди сусідньої держави до патріотично налаштованих проукраїнських теле- і радіоканалів) та інше. Цікавий парадокс помітив І. Дзюба, який вважає, що часто радянський варіант псевдокультури ніс у собі більший гуманістичний потенціал, ніж комерційні форми сучасної глобальної культурної індустрії (Єрмоленко, 2007). Цей контекст потрібно враховувати під час аналізу причин регіональних рухів і практичній реалізації культурної політики української держави.

На думку Н. П. Гедікової,

«складнощі, що виникають у процесі самопізнання і самовизначення, пов'язані з проблемою мікро- й макросоціальної самоідентифікації, що активізувалася на нинішньому етапі розвитку, ускладнені тим, що з одного боку, він здійснюється без сприйняття особливостей власної історії, базових засад української культури, за наявності непевності в питанні стратегічної перспективи її розвитку, яка утвердилася у свідомості більшості населення країни. З іншого боку, без глибокого вивчення чинників успішного розвитку низки країн Європи, усвідомлення того, що їхній суспільний прогрес разом з іншими чинниками перш за все пов'язаний з тим, що вони мають свою традиційну систему цінностей та інтересів» (Гедікова, 2008, с. 50).

Існує думка про ціннісний дисонанс між Україною і ЄС, навіть ціннісну аномію, наслідком чого

стала ніби то нездатність українців додержуватися імперативів свободи, демократії, солідарності, дотримання прав людини, верховенства права, соціальної відповідальності та інше (Лысюк). З таким висновком можна погодитися лише частково. Сотні тисяч українців досить успішно себе реалізують в умовах європейської демократії. Саме ці цінності стали головними вимогами до влади з боку громадянського суспільства, тому радше можна говорити про смислове відторгнення європейських стандартів з боку значної частини правлячого політичного класу, який убачає в європейській системі координат серйозну загрозу для своєї абсолютної влади. У цьому контексті досить слушно зазначається дослідниками, що

«основна проблема, обумовлююча складності, суперечності й невизначеності в соціокультурній сфері, полягає в політиці, здійснюваній державою і політичною елітою в ній, і в ставленні до неї. Фундаментальні основи національних інтересів, пріоритетів, сенсів та ідеалів закладені у власній історії і культурі» (Гедікова, 2008).

Це не завжди усвідомлюють самі українці, але добре знають люди, які прагнуть не допустити перемоги українських національних інтересів та цінностей.

На думку О. Корнієвського, правляча верхівка України здебільшого не намагалася встановити надійної комунікації з громадськістю, не брала до ува-

ги інтереси, запити, оцінки, думки, настрої, самопочуття людей, що позбавляло її можливості виробити адекватні політичні дії, віддаляло від народних мас, породжувало їхнє незадоволення і недовіру до влади (Корнієвський, 2014, с. 117). С. Опратний вважає, що Україна створила два елітарних потоки, які функціонують паралельно й по черзі виступають то в ролі влади, то в ролі опозиції. Це дало змогу перетворити «політику цінностей» на «політику інтересів» правлячого класу. По суті, держава приватизована конгломератом підприємців, які отримали владу за знайомством, й адміністративно-номенклатурних кадрів. Політика та ідеологія в урегулюванні суспільних відносин у цьому випадку слабко проглядаються, а так звані політичні суперечності паралельно існуючих елітних кіл насправді виявляються лише «сімейними» суперечками вищих верств суспільства (Опратний, 2011, с. 94).

Отже, майбутні позитивні зрушення в країні можливі на основі глибокого й системного вивчення особливостей її ментальних традицій. Питання ідентичності набувають визначального характеру. Соціокультурна реальність України видається мозаїчним поєднанням різних елементів власної і світових цивілізаційних систем. На часі послідовно й цілеспрямовано вносити порядок та організованість в усі сфери життєдіяльності суспільства. Значну роль у цьому відіграє політична еліта, яка повинна стати такою за своїми фаховими й моральними характеристиками. Перехід до зрілої демократії можливий лише на фундаменті культури й відповідальності.

Література:

- Гедікова, Н. П. (2008). Роль соціокультурних чинників у сучасному процесі формування світогляду українського суспільства. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова*. Т. 13. Вип. 5. С. 48–58.
- Даймонд, Джаред. (2015). *Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами*. Київ. 488 с.
- Єрмоленко, А. М. (2007). Етика дискурсу Карла-Отто Апеля у контексті українського суспільства за доби модернізації. *Філософська думка*. № 5. С. 104–124.
- Катаєв, С. Л. (2006). *Сучасне українське суспільство*. Київ. 199с.
- Корнієвський, О. А. (2014). Громадянське суспільство та правляча еліта: проблеми взаємовідносин у сучасній Україні. *Стратегічні пріоритети*. Київ: НІСД. № 3 (32). С. 115–120.
- Лысюк, А. (No date). *Евроатлантические и европейские перспективы Украины*. Відновлено з http://diaiogs.org.ua/print.php?part-issue&m_id-11925

- Опрятний, С. М. (2011). Культура влади представників еліти, зокрема тих, хто претендує на право вважати себе історичною особистістю. *Держава і регіони*. Київ. № 1. С. 92–96.
- Фукуяма, Френсіс. (2004). Первинність культури. *Глобальне відродження демократії*. За ред. Даймонда і Платнера. Львів. С. 389–407.

References:

- Diamond, J. (2015). *Zbroia, mikroby i kharch: Vytoky nerivnostei mizh narodamy* [*Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*]. Kyiv. (in Ukrainian)
- Fukuyama, F. (2004). Pervynnist kulturey. *Hlobalne vidrodzhennia demokratii* [The primacy of culture. *Global revival of democracy*]. Diamond & Plattner (Eds). Lviv. 389–407. (in Ukrainian)
- Kataiev, S.L. (2006). *Suchasne ukrainske suspilstvo* [*Modern Ukrainian society*]. Kyiv. (in Ukrainian)
- Yermolenko, A.M. (2007). Etyka dyskursu Karla-Otto Apelia u konteksti ukrainskoho suspilstva za doby modernizatsii [Ethics of Karl-Otto Apel discourse in the context of Ukrainian society in the era of modernization]. *Philosophical Thought*. № 5. 104–124. (in Ukrainian)
- Gedikova, N.P. (2008). Rol sotsiokulturnykh chynnykiv u suchasnomu protsesi formuvannia svitohliadu ukrainskoho suspilstva [The role of socio-cultural factors in the modern process of formation of the worldview of Ukrainian society]. *Bulletin of Mechnikov Odessa National University*. Vol.13. Issue 5. 48–58. (in Ukrainian)
- Lysyuk, A. (No date). Evroatlantscheskie i evropejskie perspektivy Ukrainy [Euro-Atlantic and European perspectives of Ukraine]. Retrieved from http://diaiogs.org.ua/print.php?part-issue&m_id-11925 (in Russian)
- Korniievskiy, O.A. (2014). Hromadianske suspilstvo ta pravliacha elita: problemy vzaiemovidosyn u suchasni Ukraini [Civil society and the ruling elite: problems of relations in modern Ukraine]. *Strategic priorities*. № 3 (32). 115–120. (in Ukrainian)
- Opriatnyi, S.M. (2011). Kultura vlady predstavnykiv elity, zokrema tykh, khto pretenduiє na pravo vvazhaty sebe istorychnoiu osobystistiu [The culture of power of the elite, in particular those who claim the right to consider themselves a historical figure]. *State and Regions*. № 1. 92–96. (in Ukrainian)

Шостак Виктор Михайлович

Новая социокультурная реальность Украины и мира: особенности и дальнейшие перспективы

Аннотация. В статье описывается феномен идентичности и ее проявления в глобализованном мире. Делается попытка определить особенности поиска культурных архетипов в контексте региональной специфики мира и украинских реалий в частности. Отмечается глубинная роль культуры в современных модернизационных процессах. Анализируются основные элементы трансформационных изменений в украинском обществе и координаты новой социокультурной реальности. Отдельно отмечается роль и значение правящего класса в проведении социокультурных преобразований.

Будущие положительные сдвиги в стране возможны на основе глубокого и системного изучения особенностей ее ментальных традиций. Вопрос идентичности приобретает определяющий характер. Социокультурная реальность Украины выявляется мозаичным сочетанием различных элементов собственной и мировых цивилизационных систем. Актуально последовательно и целенаправленно вносит порядок и организованность во все сферы жизнедеятельности общества. Значительную роль в этом играет политическая элита, которая должна стать такой по своим профессиональным и моральным характеристикам. Переход к зрелой демократии возможен лишь на фундаменте культуры и ответственности.

Ключевые слова: глобализация, идентичность, национальные архетипы, социокультурное пространство, трансформационные изменения, элита, моральные ценности, культурные приоритеты.

Viktor Shostak

New socio-cultural reality of Ukraine and the world: features and future prospects

Abstract. The article describes the phenomenon of identity and its manifestations in a globalized world. It attempts to determine the features of the search for cultural archetypes in the context of the regional specifics of the world and Ukrainian realities in particular. The study emphasizes the deep role of culture in modern modernization processes. The main elements of transformational changes in Ukrainian society and the coordinates of the new socio-cultural reality are analyzed. The role and importance of the ruling class in carrying out socio-cultural transformations are especially emphasized.

Future positive changes in the country are possible on the basis of a deep and systematic study of the peculiarities of its mental traditions. Issues of identity become decisive. Socio-cultural reality of Ukraine seems to be a mosaic combination of different elements of its own and world civilization systems. It is time to consistently and purposefully bring order and sequence to all spheres of society. A significant role in this is played by the political elite, which should become the one in its professional and moral characteristics. The transition to a mature democracy is possible only on the basis of culture and responsibility.

Keywords: globalization, identity, national archetypes, socio-cultural space, transformational changes, elite, moral values, cultural priorities.